

Til: Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmenn, observatører m.fl.

Fra: Arne Follestad

Emne: Observasjoner av halsmerkede islandske grågjess i Norge

Bakgrunn

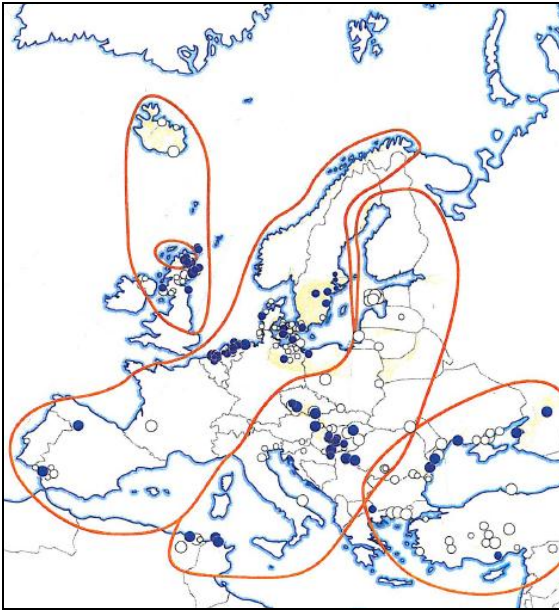
Det har de siste årene blitt kjent at mange, om ikke alle overvintrende grågjess i Norge, kommer fra Island. Som en del av det løpende overvåkingsprosjektet for grågås er det samlet en del observasjoner av slike overvintrende gjess, og de er rapportert til WWT i Storbritannia, som på vegne av skotske og islandske gåseforskere overvåker utviklingen i den islandske bestanden.

Det er først og fremst gjennom observasjoner av grågjess med halsringer at det kan slås fast at det er islandske grågjess som overvintrer i Norge. Her presenteres observasjoner som er gjort i Norge til nå, inkludert observasjoner av gjess med fotringer, og observasjoner på Island og i Skottland før og etter at gjessene er sett i Norge. Dette bygger på lister mottatt fra WWT, som senere er supplert med observasjoner fra Jæren av Martin Dagsland.

Grågås med islandsk halsring, oransje CAV, Fræna mars 2008 (foto: Frank Grønningsæter). De fleste islandske halsringer er grå med svart skrift, men de siste årene er det tatt i bruk oransje ringer, som er lettere å oppdage i felt. Disse ringene var i utgangspunktet ment for en stedegen bestand, men det ble merket på en lokalitet der det også var overvintrende islandske grågjess.

Islandske grågjess overvintrer normalt i Skottland (se figur 1). Merk at det her ikke er angitt at islandske gjess trekker til Norge. Islandske grågjess som kommer til Norge, vil befinne seg på omtrent samme breddegrader som de gjør på Orknøyene, og de vil derfor ikke trekke videre sørover fra Norge. Det er således ikke observert islandske gjess med halsring i Danmark.

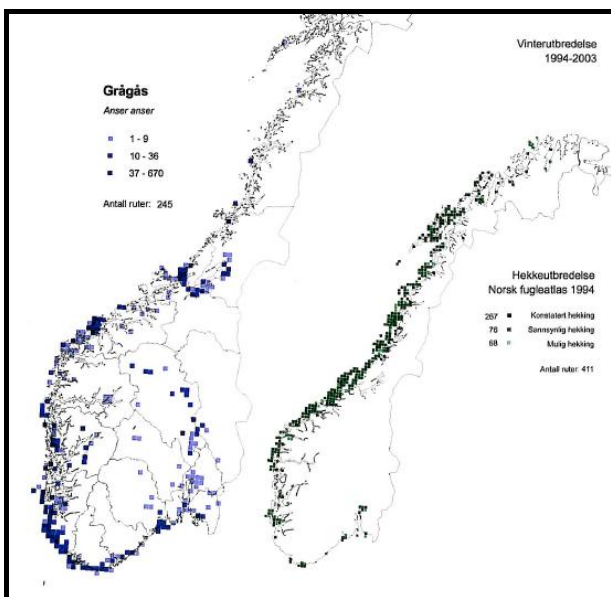

Figur 1. Kart som viser utbredelsesområdene sommer og vinter, for europeiske grågåsbestander (fra *Atlas of Anatidae Populations*, 1996). Den islandske bestanden overvintrer i Storbritannia, med de aller fleste i Skottland. I tillegg har Skottland en stedegen bestand, som overvintrer på eller nær hekkeområdene.

Breddegradene framgår ikke av kopien, men Jæren er på omtrent samme breddegrad som Orknøyene.

Merk at hvis gjessene trekker nord for Færøyene og Shetland, kan de lett havne på norskekysten, også nord for Stad.

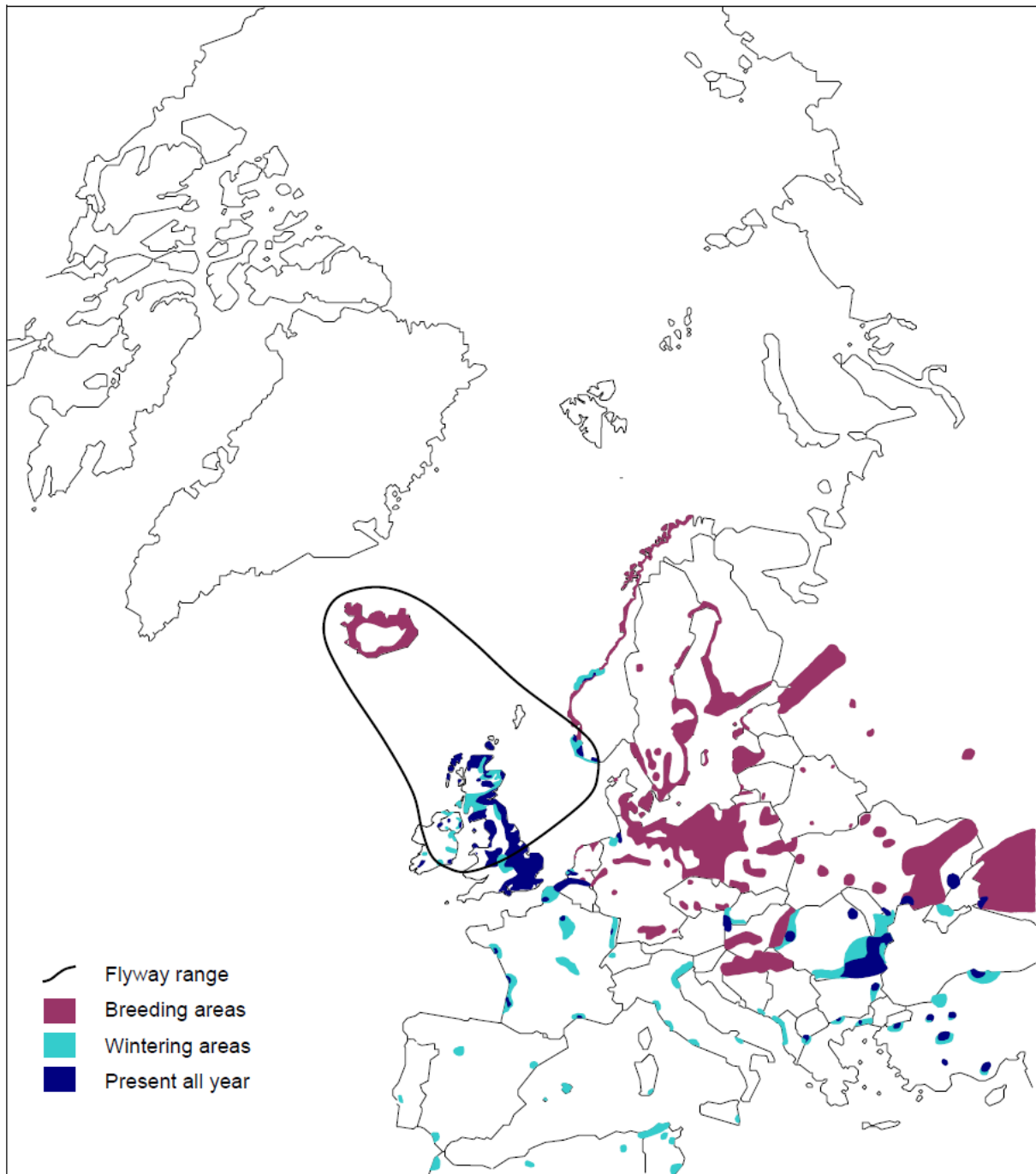
Det er uklart hva som gjør at så mange islandske grågjess ender opp på norskekysten. Men en mulig forklaring er at noen bommer på Skottland/Shetland og først finner land ved norskekysten.

Figur 2. Vinterutbredelse for grågås i Norge 1994-2003, slik den ble kartlagt under Vinteratlasprosjektet. Den viser også hekkeutbredelsen fra *Norsk Hekkeatlas for fugl* fra 1994.

Resultatene fra Vinteratlasprosjektet viste at det kunne overvintrer grågås i et visst antall nord til og med Trøndelagsfylkene, men med noen spredte individer også lenger nord. Mer overraskende var nok at det også overvintret, eller at det i alle fall ble observert, ikke så rent få grågjess også i indre strøk av landet, bl.a. Oppland og Hedmark, men også i kystfylkene fra Møre og Romsdal til Rogaland er den sett relativt langt inn fra den ytre kystlinja. I Trøndelag er flere flokker sett langt inn i Trondheimsfjorden. Islandske grågjess overvintrer også i indre deler av Skottland, så slik sett er det mønsteret som framgår av kartet, kanskje likevel ikke så overraskende.

Figure 1. Breeding and wintering areas of Greylag Goose *Anser anser* and approximate flyway range of Iceland population (adapte from Scott & Rose 1996, Snow & Perrins 1998 and Mitchell & Sigfússon 1999)

Figur 3. Utbredelseskart for grågås, hentet fra en engelsk rapport skrevet i 2004. Her er vinterområdet for de islandske grågjessene utvidet til å omfatte også Norge. Men med det vi nå vet om forekomsten av slike gjess bl.a. på Mørkysten, kunne streken for "flyway range" med fordel ha vært dradd litt lenger mot nord. Men det kommer kanskje på neste kart?

Resultater

Det er til nå 36 grågjess med halsring som er sett i Norge, fra Vesterålen i nord til Lista i sør. Dette inkluderer fire gjess der koden enten ikke er lest eller er lest feil (se tabell 1 for detaljer). I tillegg er det sett fire grågjess med fotring (se vedlegg). Til sammenlikning er det bare sett ei norsk grågås med halsring (blå med hvit skrift) i Norge vinterstid, av godt over 3000 merkede. Dette skulle klart indikere at de aller fleste, om ikke alle, grågjess som overvintrer i Norge, er islandske. En observasjon av en grå halsring på Vestre Toten oktober 2001, der koden dessverre ikke ble lest, indikerer at også de overvintrende grågjessene i dette området var islandske.

Tabell 1. Overvintringssted for 31 halsmerkede islandske grågjess som er sett i Norge vinterstid. Dette omfatter bare individer hvor koden er avlest. I tillegg vises to individer som bare er sett under vårtrekket samme år som de ble merket, og fire individer hvor koden på halsringen ikke er lest eller er lest feil. Kodene Sk og No viser at de er sett hhv. i Skottland og Norge. ? viser at individet ikke er sett den aktuelle vintersesongen, og † at individet er drept eller skutt (JBY ble drept av havørn på Tautra, HFI ble skutt i Skottland, og JUC ble skutt på Island).

Vinter:	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09
1 DVS			Sk	No	Sk	Sk	Sk	Sk					
2 JBY				No†									
3 DAN		Sk	Sk	?	No	Sk							
4 HNV			Sk	?	No	No	Sk						
5 NNP				Sk	No								
6 HZJ				Sk	Sk	No							
7 LFN				Sk	Sk	No							
8 HHN					Sk	No	?	Sk					
9 NHN					Sk	No	Sk	Sk					
10 SPD					Sk	No							
11 DNF			Sk	Sk	Sk	No	Sk						
12 HFI					Sk	No	Sk†						
13 BJY	Sk	Sk	Sk	?	Sk	No							
14 NJI				Sk	Sk	No	Sk	Sk	Sk				
15 SCS				Sk	Sk	No	Sk	Sk					
16 NSD					Sk	No							
17 NLY				Sk	Sk	No	Sk						
18 HDI					Sk	No	Sk	Sk	?	Sk	Sk	Sk	
19 SPP					Sk	Sk	No						
20 NHY				Sk	Sk	Sk	Sk	No					
21 NZL				Sk	Sk	Sk	Sk	No	?	Sk	Sk	Sk	Sk
22 DBU		Sk	Sk	?	Sk	Sk	Sk	No	No				
23 BCS									Sk	Sk	?	No	Sk
24 CAV										Sk	Sk	No	
25 CBL										Sk	?	No	
26 CCX										Sk	?	No	Sk
27 YA	Sk	Sk	?	Sk	?	?	Sk	?	?	?	?	No	
28 HFJ					Sk	Sk	Sk	?	Sk	?	Sk	?	No
29 SCP					?	Sk	Sk	Sk	Sk	Sk	?	?	No
30 JUC									No	No	Sk	?	†
31 ACD								Sk	Sk	No			
-----													
32 HDL (vår)					Sk→No								
33 HFX (vår)					Sk→No								
34 Karmøy ¹⁾						No							
35 Vestre Toten						No							
36 Steinkjer						No							
37 Sortland							No						
Sum				1 ²⁾	3 ³⁾	17 ⁴⁾	2	3	2	2	0	5	2

¹⁾ Rapportert som LYD 12.11.01, men denne koden er ikke brukt, så det må være en feilavlesning.

²⁾ Individet som er tatt av havørn (JBY), regnes her ikke som observasjon/feltavlesning (merket på Island samme år)

³⁾ To individer (HDL, HFX) har ikke overvintret i Norge, men er sett under vårtrekket samme år/vinter som de ble merket

⁴⁾ Antatt at individet sett på Steinkjer 2.11 og på Vestre Toten 24.10 ikke er det samme (har neppe trukket nordover)

Tabell 2. Antall observasjoner eller gjenfunn av islandske halsringer på ulike lokaliteter i Norge (ett individ er her regnet med en gang pr. sted og vinter/vår). 36 antatt ulike ringer gir dermed 50 funn eller observasjoner.

Vinter:	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	04/05	05/06	06/07	07/08	08/09	Sum
Sortland, No	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Flatanger, NT	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Steinkjer, NT	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Tautra, NT	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gaulosen, ST	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Fræna, MR	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2
Vigra, MR	-	-	-	-	1	1	-	-	2	-	4
Giske, MR	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Luster, SF	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Herdla, Ho	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	4
Karmøy, Ro	-	-	5	-	-	-	-	-	-	1	6
Tysvær, Ro	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Jæren, Ro	1	3	8	-	2	1	1	-	4	1	21 ¹⁾
Bjerkreim, Ro	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Lista, VA	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	3
Vestre Toten, Op	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Sum	2	7 ²⁾	20 ³⁾	2	3	4 ⁴⁾	2	0	7 ⁵⁾	3 ⁶⁾	50

¹⁾ To individer er sett samme sted to år (HNV og JUC).

²⁾ To individer er sett to steder samme vinter (DAN og NNP).

³⁾ Ett individ er sett to steder (LFN) og ett er sett tre steder (NLY)

⁴⁾ Ett individ er sett tre steder (DBU)

⁵⁾ To individer er sett to steder (CCX og YA)

⁶⁾ Ett individ er sett to steder (HFJ)

Flest observasjonene er gjort på Jæren, kanskje fordi vi der har en meget ivrig og dyktig observatør i Martin Dagsland, som i en årrekke har sett etter de grå islandske halsringene. Han var også den som først oppdaget en grå halsring og dermed gjorde meg oppmerksom på hvilke gjess vi her hadde å gjøre med.

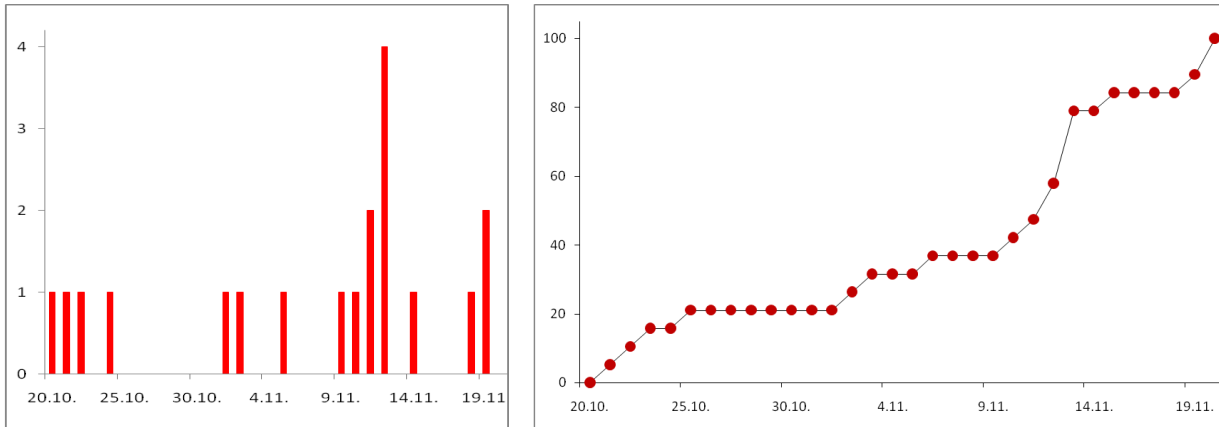
Men det er også sett flere halsringer på Mørekysten, særlig på Vigra og i Fræna, der gjessene i alle fall i deler av året kan beite på kornåkre (se flere bilder tatt av Frank Grønningsæter).

Noen gjess er sett flere steder i Norge i løpet av samme vinter. I stor grad er dette gjess som først er sett på kysten nord for Stad, men som senere har beveget seg sørover langs kysten. De aller fleste har da havnet i Rogaland, de aller fleste på Jæren, men noen år også på Karmøy. I Hordaland og Rogaland er det også eksempler på lokale trekk, dels sørover, bl.a. fra Herdla via Karmøy til Jæren, og fra en innlandslokalitet i Bjerkreim til Jæren. Slike forflytninger kan nok i stor grad tilskrives værforholdene, særlig når markene blir dekket av snø. Det er også eksempler på at gjess har trukket fra Jæren til Lista og tilbake i løpet av en vinter (NNP og YA).

Når kommer gjessene om høsten?

Ved å sammenstille datoer for første observasjon, jfr. vedlegg 2, ser vi (med unntak av DBU i Gaulosen 9.9 og JUC på Jæren 28.9), at den første observasjonen er fra 20.10, og at 20 % av gjessene er sett første gang i perioden 20-25.10 (figur x). De fleste er likevel sett første gang 10-15.11. Når DBU og JUC ikke er tatt med, er det for å vurdere den normale perioden for gjessenes ankomst til overvintringsområdene i Skottland.

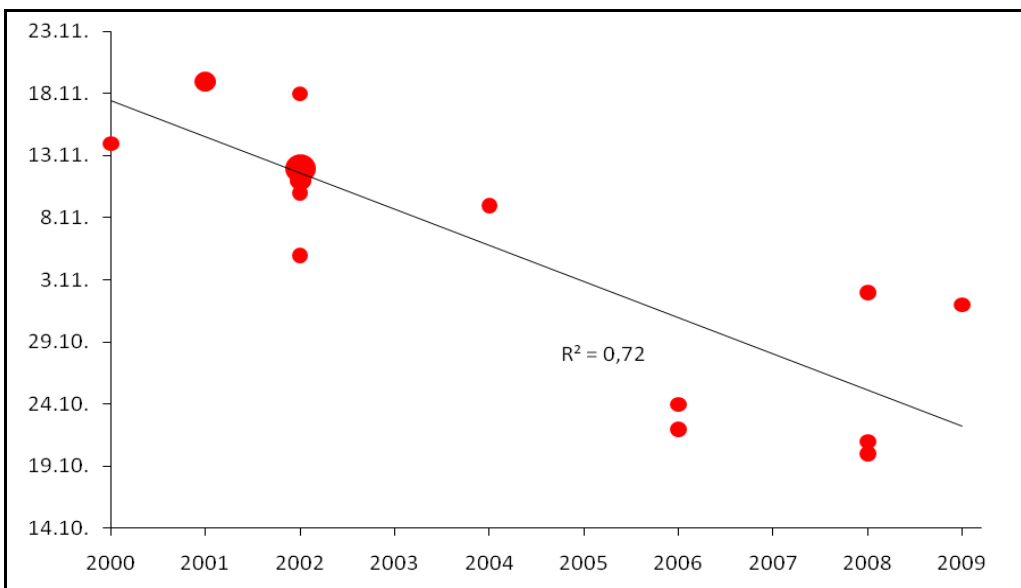
Disse observasjonene er beheftet med en del usikkerhet knyttet til bl.a. observasjonshyppigheten på denne tida av året, og at Jæren dominerer i materialet. Der har vi god observasjonsdekning, men det er høyst sannsynlig at gjessene kan ankomme kysten andre steder først, før de senere trekker til Jæren. Det er derfor rimelig å anta at en del av gjessene kan ha vært i Norge en tid før de er blitt oppdaget.

Figur 4. Dato for første observasjon av grågjess med islandske halsringer i Norge i 2000 - 2009. Figur til venstre viser antall halsringer pr. dato (merk at fire ringer er første gang sett 12.11), figur til høyre viser samme data, men som en kumulativ økning i antall ringer sett i oktober og november.

De siste årene (2006 - 2009) er gjessene sett tidligere enn de første årene (2000 - 2002 + 2004), med en gjennomsnittsdato på hhv. 25.10 (N = 6) og 12.11 (N = 13), se figur 5. Dette utgjør en forskjell på hele 18 dager tidligere ankomst de siste årene. Om det er en reell forskjell eller bare et utslag av at flere har vært på utkikk etter de islandske gjessene på denne tida av året, er vanskelig å vurdere. Men det kan være interessant å sammenlikne disse observasjonene med tilsvarende data fra Skottland.

Når de første islandske gjessene ser ut til å komme til Norge fra 20.10, eller tidligere enn dette når en tar hensyn til muligheten for å observere dem samme dag som de kommer, kommer de hit før de siste norske har forlatt landet. Lokalbefolkningen har en rekke ganger fortalt om småflokker som slår seg ned under trekket på høsten, men en antakelse om at dette har vært gjess fra Nord-Norge på vei sørover. Observasjonene av islandske grågjess viser nå at det like gjerne kan være fugler fra Island som blir observert.

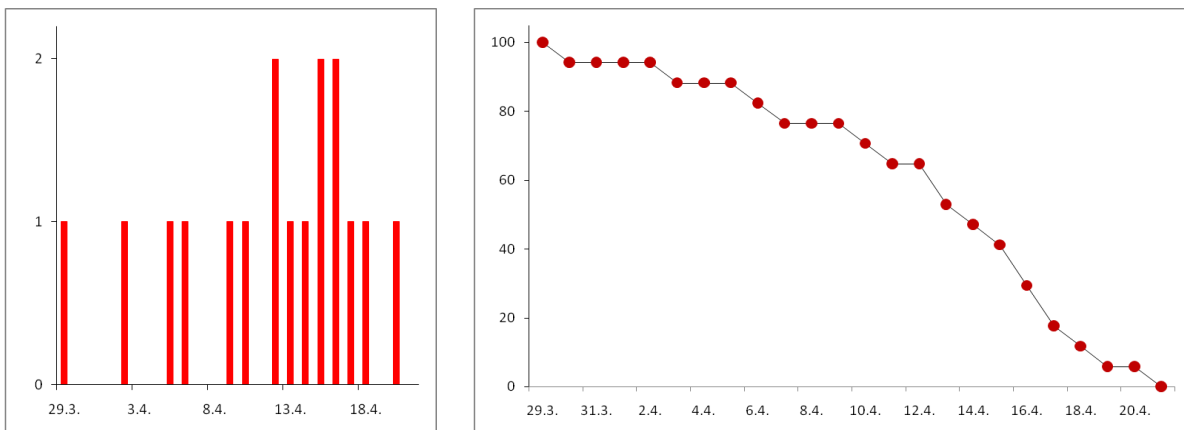
Figur 5. Dato for første observasjon av grågjess med islandske halsringer i oktober og november i Norge i perioden 2000 - 2009. I 2002 inngår ni observasjoner i figuren (to 11.11 og fire 12.11, se også figur 4). En observasjon av en halsring (JUC) som ble sett 28.9 i 2004, jfr. vedlegg 2, er ikke med i figuren.

Når drar gjessene om våren?

På samme måte som for høsten, kan vi sammenstille siste dato for når gjessene er observert om våren (figur 6). Her er bare medtatt observasjoner fra slutten av mars og april, som er antatt å være trekkperioden for de islandske gjessene når de trekker fra Skottland.

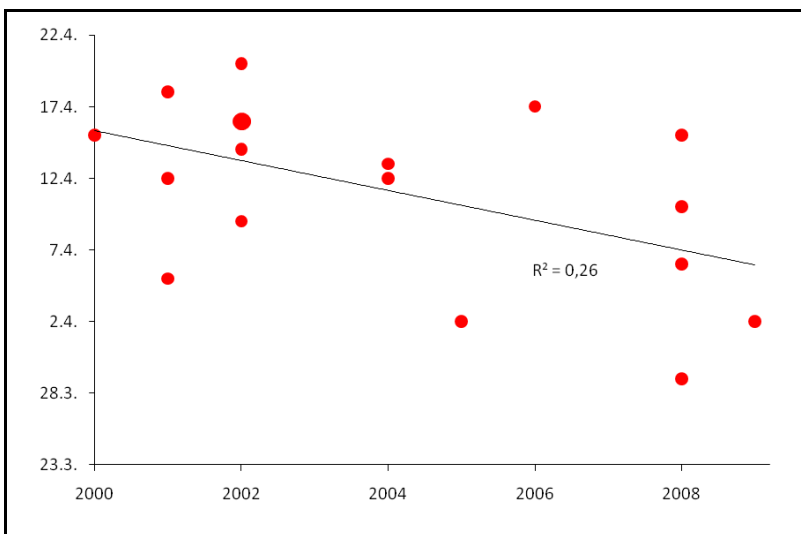
Mange av de islandske gjessene er sett relativt langt ut i april, og halvparten er sist sett etter 13.4. Disse dataene kan nok i stor grad være beheftet med de samme feilkilder som nevnt for første observasjon om høsten, noe som kan tilsa at en del av de islandske gjessene kan oppholde seg i Norge relativt lang tid ut over våren, også mens de norske er på full fart nordover.

Dette kan bety på steder hvor en følger vårtrekket av grågjess, kan det på steder med flokker av overvintrende islandske gjess, være vanskelig å vite hva man teller av rastende fugler. Dette er et forhold som en hittil ikke har tatt i betraktning i rapporter om vårtrekk, eller i vurderinger av skadeomfang på dyrket mark.

Figur 6. Dato for siste observasjon av grågjess med islandske halsringer i Norge i 2000 - 2009. Figur til venstre viser antall halsringer pr. dato. Figur til høyre viser en kumulativ nedgang i antall ringer sett sist i mars og i april. Merk at halvparten av de 17 gjessene ble sist sett etter 13.4.

Det er ingen klar tendens til at gjessene drar tidligere om våren de siste årene (figur 7), men dette er noe en bør være oppmerksom på i årene som kommer. Samme feilkilder med hensyn på observasjonsdekning som om høsten, må vurderes her. Hvis en antar at dekningen har vært bedre de siste årene, skulle dette tilsa en større forskjell enn det som fremgår av figuren.

Figur 7. Dato for første observasjon av grågjess med islandske halsringer i Norge i perioden 2000 - 2009. En halsring (JUC) er sett to påfølgende år, jfr. vedlegg 2.

Gjennomsnitt 2000-2004 : 13.4. (N=11)
Gjennomsnitt 2005-2009: 7.4. (N= 7)

Diskusjon

Antall halsringer har variert fra år til år, vanligvis ikke mer enn fem (se tabell 1), men vinteren 2001-2002 var helt spesiell med trolig hele 17 ulike ringer. Hvor mange islandske grågjess som overvintret i Norge dette året, kan vi bare gjette oss til, men i vinteratlasboka ble det antydnet mellom 5 000 og 10 000. Vinteren 2008-2009 tyder foreløpige oppsummeringer av meldinger fra observatører og opplysninger som er lagt ut på Artsobservasjoner.no (Artsdatabanken), på at det har overvintret mellom 2500 og 3000 islandske grågjess i Norge.

Trolig vil antallet grågjess som overvintrer i Norge variere en god del fra år til år, og med det også hvor mange halsringer som vil bli sett. Med større oppmerksomhet rundt de islandske gjessene i årene som kommer, kan vi forhåpentligvis lykkes i å oppnå en langt bedre dekning, særlig i de ytre områdene av Sogn og Fjordane og Hordaland.

YA på Lista november 2007, sammen med sangsvane og dvergsvane. Den ble først sett på Jæren, før den trakk ned til Lista i november, før den returnerte til Jæren, hvor den forholdt seg i ro resten av vinteren. Slike lokale trekk vil det være bortimot umulig å få innsikt i hvis en ikke kan følge individmerkede fugler (foto: Vegard Bunes).

Norge en blindvei?

Av de 33 halsmerkede gjessene, kan vi for 30 av dem se om de den påfølgende vinter, etter å ha vært i Norge, har vendt tilbake til Skottland (en ble drept av havørn, to er sett denne vinteren). Halvparten, eller 15 individer, er sett i Skottland en eller flere vintersesonger etterpå, mens den andre halvparten aldri er sett igjen. Dette er en relativt høy andel, men før det kan konkluderes noe på dette, må materialet analyseres nærmere, og sannsynligvis i samarbeid med skottene for å se bl.a. hvilken overlevelse det er på gjess som bare overvintrer i Skottland og vurdere observasjonshyppigheten der borte, som nok kan variere mye. Noen gjess blir således sett bare en gang hver vinter i Skottland, mens andre blir sett langt hyppigere. En del av gjessene blir ikke sett hver vinter, og for noen er det flere slike "hull". Dette betyr at vi ikke vet hvor de har overvintret.

Det kan være viktig å få mer kjennskap til den videre skjebnen for islandske gjess som overvintrer hos oss, for de kan over tid bli en interessant forvaltningsmessig utfordring. Det er lite som så langt tyder på at det vil etablere seg en fast bestand av overvintrende islandsk gjess. Det er til nå bare tre gjess (HNV, DBU og JUC) som er sett to vintrer på rad i Norge, og to av dem har deretter retur-

nert til Skottland. Det er således ikke noe som tyder på at gjessene som kommer til Norge, i særlig grad returnerer hit i årene etterpå. Dette kan styrke tanken om at de havner her på slump eller ved uhell, kanskje pga. dårlig vær som presser dem litt ut av kurs, nok til at de bommer på Skottland? På den annen side kan slike endringer eller omlegginger av trekk- og overvintringsområder ta lang tid for å sette seg i en bestand, så vi skal være oppmerksomme i årene som kommer.

Kan islandske gjess hekke i Norge?

Islandske gjess har tidligere vært antatt å være en klart atskilt bestand fra den norske ved at de har hatt helt forskjellige overvintringsområder (jfr. figur 1). De nye opplysningene om et betydelig antall islandske gjess som overvintrer i Norge, gjør at de to bestandene nå har kontakt med hverandre under vårtrekket. På den tida har de fleste dannet par, men det kan likevel være situasjoner der to fugler fra hver bestand kan danne par. I så fall er det vanskelig å si om paret evt. vil havne i Norge eller på Island, og om de kan lykkes i å få fram unger. Men det er en spennende tanke å tenke, for det kan være mange interessante utfall av en slik genetisk kontakt mellom to bestander som en tidligere antok for å være klart geografisk atskilt.

De to gjessene som er sett i Norge våren etter at de ble merket i Skottland (HDL i Flatanger og HFX i Luster), har nok også vært på avveie, og kanskje i større grad enn for mange som havner her om høsten. Ingen av de to er sett senere, så vi kan ikke si noe om hva de foretok etter at de ble observert. Men dersom de to er eksempler på at islandske gjess nå og da kan havne i Norge under vårtrekket, kan det indikere muligheter for at de kan danne par med norske fugler.

HDL som ble sett i Flatanger, var også merket med gul fargen på stjørt og undergump. Det er ikke kommet melding om andre gjess som er fargemerket på denne måten.

DBU på Vigra februar 2004. Høsten etter ble den sett i Gaulosen sør for Trondheim så tidlig som 9. september. Kan den ha hekket i Norge dette året?? (foto: Frank Grønningsæter).

Den mest oppsiktsvekkende observasjonen er likevel ei halsmerket gås (DBU) som ble sett i Gaulosen 9-17.9 i 2004. Dette er langt tidligere enn den normale ankomstida for de islandske gjessene (vanligvis fra siste halvdel av oktober). Tidspunktet sammenfaller med trekktoppen for nordnorske gjess på trekk sørover, og de kan da raste i Gaulosen i stadig økende antall. DBU ble sett på Vigra i februar 2004, så det er derfor fullt mulig at den har fulgt norske gjess nordover under vårtrekket.

DBU trakk imidlertid ikke videre sørover mot østlandsområdet og videre til Danmark/Nederland, slik vi antar at de aller fleste gjessene som raster i Gaulosen, gjør. Unntakene finnes imidlertid også her, bl.a. av to gjess med norske halsringer som er sett i Surnadal kort tid etter at de er sett i Gaulosen.

Det ble sendt ut en oppfordring til flere observatører om å se nøye etter om DBU kunne ha følge av unger, men ingen slike tilbakemeldinger ble gitt. Så inntil videre har vi ikke håndfaste bevis for at islandske gjess kan ha hekket i Norge, men DBU indikerer likevel at det kan ha skjedd, eller i det minste at muligheten og omstendighetene kan ha vært til stede.

Hva kan økt oppmerksomhet på de overvintrende gjessene kunne gi oss av ny kunnskap?

Det har etter hvert blitt en overvekt av observasjoner fra Møre og Romsdal og Rogaland, plasser der flere observatører nå er blitt oppmerksomme på vinterflokkene av grågås og både teller disse og ser etter halsringer. De grå ringene med svart skrift er vanskelige å se, så en må gjerne se litt ekstra godt etter for å oppdage dem.

Vi vet i dag lite om og i så fall hvor mange islandske grågjess som kan overvintrere på plasser som vanligvis ikke blir oppsøkt av ornitologer. Om noen flokker overvintrer her og der, vil lokalbefolkningen trolig anta at det er noen småflokker av våre egne gjess som ikke har trukket sørover, og hvem vil vel finne det bryet verdt å rapportere dette til noen?

Vi trenger bedre oversikt over de islandske gjessene, bl.a. fordi islendingene og skottene legger ned en relativt stor innsats i å overvåke den islandske bestanden. Da er det viktig for dem å få god kjennskap til hva som overvintrer her til lands.

Det kan også være viktig for egen del å få bedre oversikt over hvor gjessene overvintrer. Med så mange gjess i landet gjennom hele vinteren, kan det forsterke beiteskadeproblemer noen steder hvis de begynner å beite på spirende gras, før våre egne gjess begynner å komme tilbake. De blir også jaktet på flere steder, og trolig vil de bli rapportert til jaktstatistikken sammen med norske gjess. Det kan her være en mulighet for å be jegere rapportere f.eks. grågjess felt før og etter 1. november, for å se hvor stort uttaket av den islandske bestanden er hos oss.

Resultatene fra undersøkelsene vil trolig bli presentert på en gåsekongress i Sverige til høsten, i samarbeid med skotske og islandske forskere. Det vil også bli skrevet et innlegg til Vår Fuglefauna for å få flere fugleinteresserte oppmerksomme på at grågåsa vinterstid også kan være verd en ekstra sjekk og oppfølging.

Takk

Dette notatet er først og fremst skrevet som en tilbakemelding og takk til alle observatører som har bidratt med sine opplysninger. Takk også til fotografer som lar meg bruke deres bilder i rapporter som dette, og til DN og Fylkesmennene langs kysten.

Grågjess på Rinnleiret i Trondheimsfjorden (Nord-Trøndelag) 29.10.2002. Selv om ingen i denne flokken på 27 individer var halsmerket, er det likevel god grunn for å anta at de var islandske fugler (foto © Aina Bye).

En flokk med islandske grågjess på Roald, Vigra (foto: Frank Grønningsæter).

Flokk med islandske grågjess på Fræna, og ei tundragås (foto: Espen Lie Dahl).

Vedlegg

Tabellen i dette vedlegget er ikke blitt oppdatert fra første gang den ble laget. Men den tas med her for å vise litt av bakgrunnen med bl.a. merkeinnsats på Island og i Skottland. Etter 2000 er det ikke merket grågjess på Island, bare på overvintringslokaliteter i Skottland.

Oppdagelsen av de islandske gjessene i Norge ser ut til å øke interessen for videre merkinger både på Island og i Skottland, så da kan det blir flere og bedre muligheter for å oppdage islandske halsringer i Norge i årene som kommer.

Tabell 1. Merkested og -sesong for islandske grågjess (grå halsringer med tre bokstaver i koden). Antallet er summert pr. sesong for gjess som er merket i Skottland høst og vår og på Island den påfølgende sommer. I tillegg til disse kommer 442 halsringer med to bokstaver, merket i Skottland 1994 - 1996 (ingen sett i Norge). 30 gjess merket på en annen lokalitet i Skottland nov. 2003, er påsatt oransje halsringer.

Merkested/år	94/95	95/96	96/97	97/98	98/99	99/00	00/01	01/02	02/03	03/04	Sum
Skottland	85	221	226	145	199	295	192	0	180	30	1573
Island		24	190	81	174	276	0	0	0		745
Sum	85	245	416	226	373	571	192	0	60	30	2318

Vedlegget som følger, presenterer alle observasjonene på en lettfattelig måte. Alle funn i Norge er markert med uthevet tekst. Observasjoner i Skottland er kortfattet summert for hver vinter, og også vintrer uten noen observasjoner er tatt med. Første og siste dato for observasjonene i Skottland er ikke gjennomført på samme måten for alle ringene, men de vil forhåpentligvis likevel gi leserne en grei oversikt over hvor gjessene er merket og sett før og etter observasjonene i Norge.

Vedlegg 1: Funn og observasjoner av islandske grågjess i Norge

Oppdatert 17.03.2009

Fotringer:

wAC	Loch Eye	15.11.92	
wAC	Lista	14.01.96	obs.
wTV	Loch Eye	23.10.93	
wTV	Jæren	22.02.97	Orrevatnet, 3 obs. same år
wTV	Jæren	01.03.97	Orrevatnet, 2. vinter
gB9	Island	08.08.96	
gB9	Jæren	22.01.06	Orrevatnet
w4Z	Island	21.07.98	
w4Z	Jæren	15.12.01 + 03.02.02	Orrevatnet, 1.vinter
w4Z	Skottland	vinteren 02/03	1 obs
w4Z	Skottland	vinteren 03/04	1 obs
w4Z	Jæren	14.01-19.03.06	Orrevatnet, 2. vinter
w4Z	Jæren	27.03-03.04.07	Orrevatnet, 3. vinter
w4Z	Jæren	10.04.08	Orrevatnet, 4. vinter
w4Z	Jæren	16.11.08-03.04.09	Orrevatnet, 5.vinter

Halsringer:

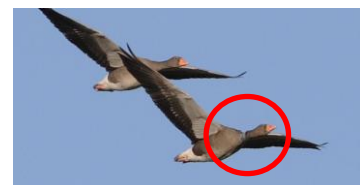
DAN	Loch Eye	16.10.97	
DAN	Skottland	vinteren 97/98	mange obs. i Skottland
DAN	Skottland	vinteren 98/99	bare en obs. 18.01.99
DAN		vinteren 99/00	ingen obs. i Skottland
DAN	Herdla	06.01-16.02.01	
DAN	Jæren	05.04.01	trukket fra Herdla til Jæren
DAN	Skottland	vinteren 01/02	tilbake i Skottland (Orknøyene)
HNV	Island NØ	22.07.98	merket på hekkeplass
HNV	Skottland	vinteren 98/99	sett 14.02.99 og 21.03.99
HNV		vinteren 99/00	ingen obs. i Skottland
HNV	Jæren	19-26.11.00	også NNP
HNV	Jæren	29.12.00-18.04.01	mange obs.
HNV	Jæren	3.11.01-24.03.02	tilbake i Norge!!!
HNV	Island	24.08.02	
HNV	Skottland	vinteren 02/03	28.10.02 + 08.02.03
DVS	Loch Eye	16.10.98	
DVS		vinteren 98/99	ingen obs.
DVS	Jæren	vinteren 99/00	sett fra 14.11.99 til 15.04.00
DVS	Moray	28.10.00	tilbake i Skottland
DVS	Island NØ	26.04.01	
DVS	Moray	vinteren 01/02	2 obs. nov.
DVS	Dornoch Forth	11.04.2002	Like før trekket?
DVS	Island	20.04.2002	Ankommet Island
DVS	Skottland	vinteren 02/03	7 obs., siste 04.04.2003
DVS	Skottland	vinteren 03/04	3 obs.
JBV	Island NØ	23.07.99	mytende (2K+)
JBV	Tautra	24.12.99	tatt av havørn
NNP	Loch Eye	16.10.99	
NNP	Loch Eye	04.12.99	siste av flere obs. i Skottland
NNP	Jæren	19.11.00-28.12.00	også HNV 19-26.11.00
NNP	Lista	12.01.01-18.02.01	Første bevis på trekk mellom Jæren og Lista vinterstid
NNP	Jæren	25.02.01	Tilbake på Jæren!
NNP	Jæren	12.04.01	Trolig på Jæren siden 25.2 - vanskelig å finne i flokken

HDL	Loch Eye	24.10.00	
HDL	Skottland	vinteren 00/01	Siste obs. Aberdeen 02.02.01
HDL	Flatanger , NT	16.04.01	Lauvøya, også merket med gul farge på hale/u.gump
HHN	Loch Eye	25.10.00	
HHN	Skottland	vinteren 00/01	Mange obs., siste 08.04.01
HHN	Karmøy	12.11.01	Kvilhaug
HHN		vinteren 02/03	ingen obs. i Skottland
HHN	Skottland	14.03.04	En obs. på Orknøyene
HZJ	Island	22.07.99	
HZJ	Skottland	vinteren 99/00	Flere obs., første 05.10.99, siste 20.11.99
HZJ	Island	16.05.00	
HZJ	Skottland	vinteren 00/01	Flere obs., første 03.11.00, siste 27.01.01
HZJ	Orknøyene	13.03.01	
HZJ	Karmøy	12.11.01	Kvilhaug, også 9.12
LFN	Island	21.07.00	
LFN	Skottland	vinteren 00/01	Tre obs., første 13.10.00, siste 15.10.00
LFN	Bjerkreim	11-13.11.01	Tengesdal
LFN	Jæren	04.01-03.02.02	Trukket ut på Jæren, etter kuldeperioden?
SPD	Loch Eye	27.10.00	
SPD	Skottland	vinteren 00/01	Siste obs. 27.03.01
SPD	Island	16-27.04.01	
SPD	Herdla	11-24.11.01	Sammen med NHN
NHN	Island	21.07.00	
NHN	Skottland	13.10.00	Mange obs., første 13.10.00, siste 06.04.01
NHN	Herdla	05-24.11.01	Sammen med SPD
NHN	Skottland	vinteren 02/03	en obs
NHN	Skottland	vinteren 03/04	to obs
DNF	Loch Eye	13.10.98	
DNF	Skottland	vinteren 98/99	Flere obs, første 15.10.98, siste 13.02.99
DNF	Skottland	vinteren 99/00	En obs. 20.12.99
DNF	Skottland	vinteren 00/01	En obs. 13.03.01 (Orknøyene)
DNF	Jæren	10.11.01-09.04.02	Flere obs.
DNF	Skottland	vinteren 02/03	fem obs, først på Orknøyene
HFI	Loch Eye	26.10.00	
HFI	Skottland	vinteren 00/01	Flere obs, første 03.11.00, siste 23.12.00
HFI	Jæren	12.11.01-16.04.02	Kvassheim, Hå
HFI	Island	11.05.02	Trukket til Island
HFI	Skottland	vinteren 02/03	Skutt 15.11.02
BJY	Loch Eye	11.04.97	
BJY	Skottland	vinteren 97/98	Flere obs, første 22.02.98, siste 17.04.98
BJY	Skottland	vinteren 98/99	Flere obs, første 13.03.99, siste 17.04.99
BJY	Island	01.05.99	
BJY	Skottland	vinteren 99/00	Ingen obs. i Skottland
BJY	Skottland	vinteren 99/00	Flere obs, første 01.11.00, siste 22.04.01
BJY	Jæren	12.11.01	Kvassheim, Hå
BJY	Jæren	24.11.01	Strandnes, Sola, har trukket noe nordover
BJY	Jæren	02.12.01	Gruda, Klepp, fortsetter å vandre
BJY	Jæren	06.01-20.04.02	Orrevatnet og Horpestadvannet
NJI	Loch Eye	15.10.99	
NJI	Skottland	vinteren 99/00	Flere obs., første 20.10.99, siste 28.03.00
NJI	Skottland	vinteren 00/01	Mange obs., første 19.10.00, siste 05.04.01
NJI	Jæren	18.11.01-16.04.02	Kvassheim, Hå og flere i Klepp
NJI	Skottland	vinteren 02/03	8 obs
NJI	Island	18.08.03	
NJI	Skottland	vinteren 03/04	4 obs
NJI	Skottland	vinteren 04/05	1 obs

NSD	Loch Eye	16.10.99	
NSD	Skottland	vinteren 99/00	Flere obs, første 24.10.99, siste 10.04.00
NSD	Skottland	vinteren 00/01	Flere obs, første 14.11.00, siste 17.12.00
NSD	Karmøy	09-14.12.01	Hillesland, Karmøy
SCS	Island	19.07.00	Austur-Hunavatns
SCS	Skottland	vinteren 00/01	Flere obs, første 13.10.00, siste 12.04.01
SCS	Jæren	09.12.01-14.04.02	Flere obs. i Klepp og Hå kommune
SCS	Skottland	vinteren 02/03	Flere obs., første 24.11.02, siste 04.04.03
SCS	Skottland	vinteren 03/04	Flere obs., første 29.11.03, siste 20.03.04
NLY	Loch Eye	16.10.99	
NLY	Skottland	vinteren 99/00	Sett 14.03.00 og 22.03.01
NLY	Skottland	vinteren 00/01	Sett 30.10.00 og 01.11.00
NLY	Herdla	22.12.01	
NLY	Kårstø, Tysvær	24.12.01	Bare to dager etter at den ble sett på Herdla!
NLY	Jæren	27.01-10.02.02	Trukket videre ned til Jæren
NLY	Skottland	vinteren 02/03	Flere obs., første 28.11.02, siste 11.02.03
HFX	Loch Eye	25.10.00	
HFX	Skottland	vinteren 00/01	Mange obs., første 26.10.00, siste 11.04.01
HFX	Hafslovatnet, Luster	10.05.01	Enslig gås, svømte midt på vatnet
HDI	Loch Eye	24.10.00	
HDI	Karmøy	17-18.02.02	Fiskåvatnet, i alt ca. 150 gjess
HDI	Skottland	vinteren 02/03	1 obs
HDI	Island	16.08.03	
HDI	Skottland	vinteren 03/04	3 obs
HDI		vinteren 04/05	ingen obs
HDI	Skottland	vinteren 05/06	1 obs
HDI	Skottland	vinteren 06/07	1 obs
HDI	Skottland	vinteren 07/08	1 obs
SPP	Loch Eye	27.10.00	
SPP	Skottland	vinteren 00/01	Flere obs, første 06.11.00, siste 16.03.01
SPP	Skottland	vinteren 01/02	Flere obs, første 04.11.01, siste 14.12.01
SPP	Lista	01-08.12.02	
NHY	Loch Eye	15.10.99	
NHY	Skottland	vinteren 99/00	Sett 17.10.00 og 30.10.00
NHY	Skottland/Orknøyene	vinteren 00/01	7 obs., første 01.11.00, siste 31.01.01
NHY	Skottland	vinteren 01/02	4 obs., første 13.11.01, siste 02.01.02
NHY	Skottland	vinteren 02/03	1 obs. 23.01.03
NHY	Jæren	09.11-20.12.03	Grudavatnet , flokk på 435
NHY	Jæren	10.01.04	Håtangen, Hå, flokk på 650
NHY	Jæren	31.01-12.04.04	Erga, foreløpig siste obs.
NZL	Loch Eye	21.10.99	
NZL	Skottland	vinteren 99/00	2 obs., første 24.10.99, siste 07.04.00
NZL	Skottland	vinteren 00/01	6 obs., første 29.10.00, siste 28.12.00
NZL	Skottland	vinteren 01/02	9 obs., første 23.11.01, siste 08.02.02
NZL	Orknøyene	vinteren 02/03	1 obs., 15.02.2003
NZL	Jæren	10.01-13.04.04	Håtangen, Hå og Klepp
HZL	Skottland	vinteren 04/05	flere obs
HZL	Skottland	vinteren 05/06	1 obs
HZL	Skottland	vinteren 06/07	2 obs
HZL	Skottland	vinteren 07/08	flere obs
DBU	Loch Eye	16.10.97	
DBU	Skottland/Orknøyene	vinteren 97/98	10 obs., første 27.10.97, siste 20.02.98
DBU	Orknøyene	vinteren 98/99	5 obs., første 28.10.98, siste 14.04.99
DBU	Orknøyene	vinteren 99/00	ingen observasjoner
DBU	Island	24-25.04.00	
DBU	Orknøyene	vinteren 00/01	8 obs., første 01.11.00, siste 25.03.01
DBU	Orknøyene	vinteren 01/02	2 obs., 02.12.01 og 27.01.02
DBU	Orknøyene	vinteren 02/03	1 obs., 27.03.03

DBU	Vigra	07.02.04	Rørvikvågen, i flokk på ca. 180
DBU	Gaulosen	09-17.09.04	HEKKET I NORGE??
DBU	Giske	25.01.05	Har dratt ut mot kysten, ikke videre sørover
DBU	Vigra	25.01.05	Bare 1-2 timer etter at den ble sett på Giske!
BCS	Loch Eye	06.11.04	
BCS	Skottland	vinteren 04/05	siste obs 22.02.05
BCS	Island	01.05.05	
BCS	Skottland	vinteren 05/06	1 obs Orknøyene 07.03.06
BCS		vinteren 06/07	ingen obs
BCS	Jæren	02.11.07-10.04.08	Orrevatnet og Skeie
BCS	Skottland	vinteren 08/09	Shetland 01.11.08
CAV	Loch Eye	01.11.05	
CAV	Skottland	vinteren 05/06	3 obs
CAV	Skottland	vinteren 06/07	2 obs
CAV	Vigra	23.12.07 - 14.04.08	Merk sein siste dato
CBL	Loch Eye	01.11.05	
CBL		vinteren 05/06	ingen obs etter merking, i Skottland ?
CBL		vinteren 06/07	ingen obs
CBL	Island	10.07.07	
CBL	Jæren	20.10.07-15.04.08	
CCX	Loch Eye	05.11.05	
CCX	Skottland	vinteren 05/06	siste obs 02.03.06, Orknøyene
CCX	Island	24.04-14.10.07	3 obs på tre ulike lokaliteter
CCX	Vigra	02.12.07	
CCX	Jæren	25-29.03.08	trukket sørover langs kysten - pga mye snø?
CCX	Skottland	vinteren 08/09	første obs Orknøyene 29.10.08
YA	Loch Eye	14.04.96	merket på våren
YA	Skottland	vinteren 96/97	5 obs
YA	Skottland	vinteren 97/98	2 obs
YA		vinteren 98/99	ingen obs
YA	Skottland	vinteren 99/00	7 obs
YA		vinteren 00/01	ingen obs
YA		vinteren 01/02	ingen obs
YA	Island	18.08.02	
YA	Skottland	vinteren 02/03	2 obs
YA	Island	23.08.03	
YA		vinteren 03/04	ingen obs
YA		vinteren 04/05	ingen obs
YA		vinteren 05/06	ingen obs
YA		vinteren 06/07	ingen obs
YA	Island	25.05.07	
YA	Jæren	21.10.07	Harvelandsvatnet
YA	Lista	12.11.07	Trukket til Lista!
YA	Jæren	15.12.07-06.04.08	Tilbake på Jæren!!
YA	Island	12-13.04.08	
HFJ	Loch Eye	26.10.2000	
HFJ	Skottland	vinteren 00/01	flere obs, siste 23.02.01
HFJ	Skottland	vinteren 01/02	1 obs
HFJ	Skottland	vinteren 02/03	2 obs
HFJ		vinteren 03/04	ingen obs
HFJ	Skottland	vinteren 04/05	2 obs
HFJ		vinteren 05/06	ingen obs
HFJ	Skottland	vinteren 06/07	1 obs
HFJ		vinteren 07/08	ingen obs
HFJ	Fræna	01.-22.11.08	fotografert i flukt (foto FG)
HFJ	Jæren	29.12.08- 02.04.2009	Trukket ned til Jæren, Randaberg m.m., flere obs.

HJF i Fræna november 2008 (foto: Frank Grønningsæter).

Flokk med islandske grågjess i Fræna november 2008, ringen (HJF) er godt synlig på dette bildet (foto: Frank Grønningsæter).

SCP	Island	19.07.00	
SCP		vinteren 00/01	ingen obs
SCP	Skottland	vinteren 01/02	2 obs, siste 12.04.02
SCP	Skottland	vinteren 02/03	1 obs
SCP	Skottland	vinteren 03/04	1 obs
SCP	Skottland	vinteren 04/05	2 obs
SCP	Skottland	vinteren 05/06	1 obs
SCP		vinteren 06/07	ingen obs
SCP		vinteren 07/08	ingen obs
SCP	Kolstø, Karmøy	04.01.2009	
JUC	Strathspey, Skottland	20.02.2004	
JUC	Jæren	28.09-02.04.05	flere obs. - merk tidlig dato!!
JUC	Jæren	24.10.05-17.04.06	flere lok. - 2.vinter på Jæren
JUC	Skottland	vinteren 06/07	1 obs
JUC	Island	11-15.4.07	
JUC		vinteren 07/08	ingen obs
JUC	Island	10.09.08	skutt
ACD	Tayside, Skottland	30.11.2003	
ACD	Skottland	vinteren 03/04	siste obs 23.04.04
ACD	Skottland	vinteren 04/05	
ACD	Fræna	22.10.05-23.01.06	

ACD i Fræna vinteren 2005/2006 (foto: Frank Grønningsæter)

Vedlegg 2: Første og siste observasjon

Dette er datoer som er benyttet til å vurdere hvor tidlig de islandske grågjessene kommer til Norge om høsten, og når de drar igjen om våren. Her er bare medtatt observasjoner fra september til november for høsten sin del og fra mars til april for våren sin del.

Halsring	Sesong	Første obs.	Siste obs.
Jæren			
DVS	1999-2000	14.11.	15.4.
DAN	2000-2001		5.4.
NNP	2000-2001	19.11.	12.4.
HNV	2000-2001	19.11.	18.4.
DNF	2001-2002	10.11.	9.4.
SCS	2001-2002	9.12.	14.4.
HFI	2001-2002	12.11.	16.4.
NJI	2001-2002	18.11.	16.4.
BJY	2001-2002	12.11.	20.4.
NHY	2003-2004	9.11.	12.4.
NZL	2003-2004		13.4.
JUC	2004-2005	28.9.	2.4.
JUC	2005-2006	24.10.	17.4.
CCX	2007-2008		29.3.
YA	2007-2008	21.10.	6.4.
BCS	2007-2008	2.11.	10.4.
CBL	2007-2008	20.10.	15.4.
HFJ	2008-2009		2.4.
Karmøy			
HHN	2001-2002	12.11.	
HZJ	2001-2002	12.11.	
Bjerkreim			
LFN	2001-2002	11.11.	
Herdla			
SPD	2001-2002	11.11.	
NHN	2001-2002	5.11.	
Fræna			
HFJ	2008-2009	1.11.	
ACD	2005-2006	22.10.	
Gaulosen			
DBU	2004-2005	9.9.	